

KOVÁCS SÁNDOR IVÁN — KULCSÁR PÉTER:

RÉGI MAGYAR ÍRÓK ÉS PRÉDIKÁTOROK KIADATLAN LEVELEI

I.

A most elindított publikáció-sorozat elsősorban abból a mintegy kétezer tételt számláló misszilis levélanyagból merít, amelynek áttanulmányozása a *Régi Magyar Próza Emlékek* I. köteteként megjelenő Szepsi Csombor—kritikai kiadás sajtó alá rendezése előmunkálatai során vált szükségessé.¹ Csombor Márton Nyáry Ferenc nevelőjeként a Várday és Telegdy familiával összefonódó Bedegi Nyáry család — Nyáry István (megh. 1643), Nyáryné Telegdy Anna (megh. 1635) és Várday Kata (1570—1630) — pártfogoltja volt, de gazdag felső-magyarországi patrónusai a századelő egyéb nevezetes vagy névtelen literátoraival is kapcsolatban álltak, XVII. századi levélhagyatékek egy részének közzététele így több szempontból is hasznosnak látszik.²

Alább betűhív közlésben, csak a latin szövegrészek rövidítéseinek feloldásával és csupán a legszükségesebb jegyzetekre szorítkozva közöljük a leveleket. A magyar szövegek rövidítései — egyéb régies jellegzetességekkel együtt — érintetlenül maradtak; egységes jelölésükre a legtöbbször előforduló — kettős ékezetet is jelölő — betű fölötti mínusz jelet használtuk.

1.

*Lépes Bálint levele Nyáry Istvánhoz. Nyitra, 1613. dec. 18.
Nr 07765. Sajátkezű.*

+

*Magnifice d[omi]ne, Amice tanq[uam] frater charissime Salute et piar[um] com-
men[dationum] praemissa: Adgion In k̄k̄ kiunsaga szerent ualo minden iokatt.
Szoktak mondani, szerető eöcsiem Vram hogi sokan csiak ugi elnek baratiokkal,
mint az magas helre hago emberek az laȳtoriauual, Midön fel hagtanak, el rugiak
labokkal az laitoriat, mintha soha az utā többbe nē kellene. Nem applicalom kjdre,*

¹ OL Zichy-család lvt. P. 707. Fasc. 81. NB Nr 7345—7999, 9409—9855, 10136—11029. A továbbiakban csak a Nr jelzetekre utalunk.

² A Nyáryokról és környezetükről ld. a sajtó alatt levő Szepsi Csombor-kiadás bevezető tanulmányát. A levelezésanyagból már feldolgoztunk egyes részleteket: *A Bedegi Nyáry familia nyomtató mestere: ifjú Klósz Jakab*. MKSzle 1966. 331—338.; *Újabb adatok az 1632-es felső-magyarországi népi mozgalmak történetéhez*; *Ceglédi S. János recept-levelei a XVII. század elejéről*; *Művészettörténeti adatok a Bedegi Nyáry család XVI—XVII. századi levelezésében*.

noha talam panaszkodhatnā hogi k̄d en rolam io akaro szolgálaiarol szinten el felelkezek: Mind az által, en nem uonszom meg k̄dtől szolgaiatomatth, ez utanis az miből talal, k̄dnek szeretettel igiekezē szolgaiatom. Im megent Vdvarhoz k̄l [m]ennē, az en terhes Cancellariussagomnak tiszti melle, ott az miben k̄k k̄l szolgaiatom, bizuast paranciollion k̄d. Tarcsia meg Iñ k̄deth kiuenta io egessegben sokaig. Nittriae 18. Xbris [= Decembris] 1613.

Mag[nifi]cae d[ominat]ionis V[est]rae
s[er]v[us] et f[ide]l[is] beneuolus
Valentinus Leepes
R[egni] V[er]gariae Cancellarius M[an]u pr[op]ria

+

Kívül: Magnifico domino Stephano Niarj de Bedeg Sacrae Caesareae Regiaeq[ue] Ma[ies]t[er]is Dapifero, d[omi]no Amico, et tanq[uam] fr[at]ri obs[er]van[d]issimo
Kis uarda

2.

Pázmány Péter levele Telegdy Annához. (Vág) Sellye, 1625. jún. 9. Nr 09717. A címzés hiján sajátkezű, a név aláírása hiányzik.

+

Szolgaiatom ajanlása után. Az Vr Istentül k̄k minden iokat kiuanok, az k̄d io akaroiual egyetembe. Az k̄d böcsülletes levelet, melyet Vardából Maiusnak első napian irt, böcsüllettel vettem. Es hogy k̄d maga ajanlása szerent egesseges allapattyarul tudositot, meg szolgaiatom k̄k. Keremis k̄det hogy ennek utannais mikor alkalmatossaga leszen k̄k, atyafiuj io akarattját k̄[szakadás, nyilván: ue]tuen, mind az maga 's mind az Nyary Vram egesseges allapattyarul tudosicson, öruendezhessek enis az k̄tk io allapattyan; es é mellet az mire k̄d engemet elegsegesnek itil, parancsollyon nekem, igyekezem minden üdöben k̄k szolgaiatom.

Az k̄d leuelet nekem Eszterhaz Vram³ küldötte, nem volt szembe velem ugy hiszem az ki hozta, à uagy ha szembe voltis el-felelittette meg adni az k̄d leuelet, mert ha meg adta volna, ugyan akkor mingyart valaszt irtam volna k̄k, Azert k̄det kerem nekem ne tulaidonicsa az kesedelmet.

Nyari Istuan Vramat az k̄d kedues Vrat, k̄d en szommal szeretettel köszöntse es ajanlja ő k̄k szolgaiatomat. Nekem nagy örömemre volna, ha ő k̄k valamiben szolgaiatomat.

Magam allapattyarul k̄k egyebet nem irhatok, hanem mint illyen vén ember naponkent az koporsohoz készülök, keuanomis hogy az en Vramnak üduözitömnek szent szine latasara mennel hamareb iussak, mert ez vilagon semmi io nincsen mely az embernek szüuit magához vonhassa, ha igaz okossággal mindeneket meg fontol. Keuannam azt hogy az k̄d szerelmes Anya⁴ [szakadás], es k̄tek, oly uton iarna mellyen az regi szentek Isten orszagaba iutottak, az az, à regi igaz Romaj Anyaszentgyhazanak egyessegebe.⁵ K̄dt kerem nekem parancsollyon

³ Eszterházy Miklós nádor, Bedegi Nyáry Krisztina — Nyáry Pál és Várday Kata lánya, Nyáry István féltestvére — második férje. Házasságukat Pázmány előtt kötötték 1624-ben.

⁴ Várday Kata, kinek első férje Telegdy Pál volt.

⁵ A Nyáryak eredetileg protestánsok voltak, de Nyáry István 1629 után mindjárt szakított múltjával: Bethlen Gábor hűségéről Eszterházy és Pázmány táborába állt, s 1636-ban áttért a katolikus hitre.

az mire elegeges leszek örömet szolgálok k̄jk. Algya megh Isten k̄jdt minden iokkal
Sellyen 9 Junj 1625

K̄jk örömet szolgál

Esztergami Ersek

Kivül: Az Tekintetes es Naghōs Telegdhi Anna Aszonnak, az Tekintetes es Naghōs Nyari Istuan Vram ō kglm̄e kedues hazas tarsanak. Nekem mindenkorō Jo akaro Aszoniomnak Atyamfianak

3.

Pázmány Péter levele Telegdy Annához. Pozsony, 1633. dec. 6. Nr 09718.
Csak az aláírás sajátkezű.

+

Szolgálatom ayánlásának utánna.

Istentül keḡnek minden jokat kiuanok meg adatni.

Nagy szeretettel veuén az k̄jd leuelét, mit irjon kgdm̄ed meg értettem. En à Szegény Pyber Vram⁶ halála után, sem jóságában sem jóságának directiojában részes nem Voltam, és nemis tudom, michoda jóság, à kirül keḡmed ír. Ugy Vagyon, az Esztergami Cápatalan, Szeplaki Praepostság⁷ neuű jóságát, az mult haborúkban arra az okra nézue, hoḡy à haboruk miat nem administraltathatta, el Arendalva Volt: Á mell̄y Praepostsagh, à Szegény Pyber Vram halála után, à Captalanra száluán, csak hamar, mindḡyárt Szegénnek halála uthan Forgács Vram⁸ engemet requiralt, kéruén azon, hogy à Captalannak irnek (kit megis cseleked̄i) hogyha el akarnák Arendalani, eő k̄jlm̄ének Arendalnák: Es azt irtam à Captalannak, hogy prae alijs, Forgács Vrāk Arendallják: De à Captalan deliberatióra veuén az dolgot, ugy Resoluálta magát, hoḡy magok emberi álthal fogják administráltatni az magok Számokra. Iḡy levén azért az dologh, nincs mod benne, hoḡy kḡmednek kedueskedhessem.

Praepostvár̄y Vramnak⁹ Igazságában eőreōmet kedueskedem. Es ezeknek uthánna Istennek ayánlom Kḡmedet.

Posonij 5. Decembr̄j . 1633

Kḡmednek jo akaroja.
Cardinalis Pazmanj

Kivül: Az Nemzetes és Nagōs, Telegd̄y Anna Aszonnak. Az Tekentetes és Nagōs Groff Bedegi Nyary Istua Vram kedues hazastarsának. Nēk tisztelendō Aszonyomnak

⁶ Pyber János esztergomi kanonok, pécsi, váradi majd egri püspök és hevesi főispán. Nagy Iván szerint (IX. 510.) 1634-ben halt meg, holott Pázmány már 1633. dec. elején a halála utáni állapotokról tudósít. Ezzel egybevág G. Pray: *Specimen hierarchiae Hungaricae*. I. Pozsony—Kassa 1776. 221. adata, mely szerint már 1633-ban Lósy Imre viseli az egri püspöki címet. Pyber János 1632. jún. 24-én bizonyos dézsma-ügyekben (Nr 09722), 1633. febr. 14-én pedig (Nr 09723) köszönetét tolmácsolandó kereste fel levéllel Jászórol Telegdy Annát: „az kezegeth [=kecségét], pedig jo szíuel es keduessen vettem k̄metul, enis k̄d esegejeert el koltom.”

⁷ A Kassa melletti Abaszéplak Szűz Mária tiszteletére 1143-ban alapított bencés apátsága, amely a XVII. század derekán megszűnt. 1558 után javait a nagyszombati jezsuiták élvezték.

⁸ Feltehetően Forgách Ádám (1601—1681), Zsigmond nádor fia, későbbi kassai főkapitány.
⁹ Prépostváry Zsigmond (megh. 1645) császárpárti főúr, aki Bethlen és I. Rákóczi György ellenében is megkísérelte a fejedelemség megszerzését. Vö. Nagy Iván IX. 478. és Kemény János *Önéletírása*. . . Kiad. V. Windisch Éva. Bp. 1959. 543. Sok levelet váltott a Nyáryakkal. Telegdy Annához 1633. nov. 17-én írott levelének (Nr 09732) záradéka így szól: „Az igen io vilagos Gierttiakatt k̄k megh szolgálatom edes Asoni hugom, Jokor költe ḡk [!], az soltarboll szep Imadsagokat Irok kii.”